

Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret II, 3. gennearbejdede udgave ved Ole Espersen (1980), side 747 f., anfører bl.a. følgende herom:

»Dette udtryk kan ikke forstås som gående blot på det yderste mål der tilstræbes gennem foreningen. At ændre forfatningen er f.eks. i sig selv et legitimt formål, men det er klart at en forening der tilsiger at nå dette mål ved anvendelse af vold ikke kan siges at have lovligt øjemed. Dette udtryk må indbefatte også de anvendte midler, det vil sige al den virksomhed der tænkes udfoldet gennem foreningen. Øjemedet omfatter altså den hele foreningsvirksomhed men på den anden side kun for så vidt virksomheden indgår som led i det der planmæssigt tilstræbes. En erhvervsdrivende forening, fx, har naturligvis ikke et ulovligt øjemed blot fordi den lejlighedsvis begår overtrædelser af næringslovgivningen. En forenings øjemed, kan vi herefter sige, omfatter al den foreningsaktivitet, der må påregnes som en normal, planmæssig bestanddel af foreningens virke når forudsætningerne for sådan aktivitet er til stede. . .

I øjemedsbegrebet indgår altså et subjektivt moment som udtryk for en plan eller hensigt og dette kan give anledning til vanskelige bevisproblemer. Det hører naturligvis til sjældenhederne at en forening i sine vedtægter åbent proklamerer at tilsigte ulovligheder. . . I de fleste tilfælde må øjemedet udledes af de nærmere omstændigheder, især den virksomhed foreningen faktisk har udfoldet. Således bestemte lov nr. 123 af 28. april 1934, der forbød sammenslutninger og korps, som har til hensigt ved ulovlig magtanvendelse at udøve en indflydelse på politiske eller offentlige anliggender, at hensigten skal anses tilkendegivet ved at sammenslutningen eller korpset ved udrustning med våben o.lign. eller ved militærlignende organisation og øveler gøres egnede til benyttelse ved magtanvendelse. Og en højesteretsdom har efter omstændighederne antaget at en forening der selv angav sit formål som »kun selskabelighed« i virkeligheden også havde til formål at være tilholdssted for mandspersoner – med homoseksuelle tilbøjeligheder.«

Hos Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer (1979), side 387, anføres bl.a.:

»Udtrykket »lovligt øjemed« rejser visse fortolkningsproblemer. I almindelig sprogbrug

er ordet øjemed ensbetydende med formål eller hensigt. Man kunne derfor antage, at der måtte lægges vægt på, hvad der bestemmes i foreningsvedtægternes paragraf, eller hvad der i øvrigt har været stifternes subjektive hensigt. Hvis formål og hensigt har været lovlige, men foreningens virksomhed går ud over formålsbestemmelsens grænser eller den oprindelige hensigt, må virksomhedens karakter være afgørende. En enkeltstående lovovertrædelse kan dog ikke være tilstrækkelig, men virksomhedens generelle karakter må tages i betragtning. En sondring mellem mål og midler kan i nogle tilfælde være relevant, således at foreningens øjemed må anses for ulovligt alene i kraft af midlets ulovlighed, jf. forudsætningen i § 78, stk. 2. Hvis målet f.eks. er at afskaffe det parlamentariske system gennem en grundlovsændring, er foreningsformålet lovligt. Hvis samme mål søges nået gennem revolution, er det ulovligt. En tilsvarende sondring kan dog ikke anlægges i alle tilfælde, og navnlig ikke, hvor formålet ikke er at hidføre en tilstand, men at udfolde en bestemt aktivitet. Hvis formålet f.eks. er at dyrke hasardspil offentligt i strid med strfl. § 204, kan mål og midler ikke adskilles. Formålet må som helhed betragtes som ulovligt, idet det tager sigte på den ulovlige aktivitet.«

Om spørgsmålet anfører Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret, 1954, side 681 ff., bl.a. følgende:

»Borgernes grundlovmæssige ret til at danne foreninger er i følge grundlovens § 78, stk. 1, betinget af, at foreningens øjemed er lovligt. Man kan ikke af denne udtryksmåde slutte, at de midler, hvorved en forening vil opnå sit foreningsøjemed er uden betydning. Borgernes grundlovmæssige ret til at danne foreninger gælder ligeså lidt, når der er tale om ulovlige midler, . . . som når selve øjemedet er ulovligt. En sondring mellem øjemed og midler er i øvrigt meget vanskelig at gennemføre. Det bliver da principielt hele den ved foreningens dannelse tilsigtede foreningsvirksomhed, der må være lovlig. Øjemedet kan dog ikke i grundlovens forstand anses for ulovligt ved enhver nok så ubetydelig ulovlighed i den måde, hvorpå foreningsvirksomheden tænkes udført. Ved bedømmelsen af øjemedet må i første række ses hen til foreningsaftalens (vedtægternes) indhold; men også andre forhold kan indicere en ulovlig virksomhed.«

Den omstændighed, at en forening en enkelt